

В І Д Г У К
офіційного опонента
на дисертацію **Огородника Тараса Миколайовича**
«Соціально-комунікаційні аспекти громадсько-політичної та фахової
діяльності В. Старосольського (1899–1942 рр.)»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю
27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій

Досі багатогранна й подвижницька діяльність Володимира Старосольського, якого справедливо називали «інтелектуалом у галицькому політикумі», «неофітом новітньої української історії», «речником ідеалів української державності», не стала гідним і беззастережним фактом нашої пам'яті, не поцінована всебічно в міждисциплінарних наукових дослідженнях. Той, хто виступав за «правильний розвій народу» в умовах самостійної, незалежної, національної Держави; чия адвокатська канцелярія у певний історичний період стала «кузнею української політичної думки»; чії семантичні мережі концептів *нація, соборність, державність* донині не втратили свого призначення, донині перебуває поза контекстом широких наукових розвідок, які б мали практичний сенс для нинішньої «праволюдності», державної політики, медійної діяльності, об'єднаних функцією соціальної комунікації.

Т. М. Огороднику вдалося ввести й ретельно проаналізувати різнобічну працю В. Старосольського як лідера думок не одного покоління свідомих українців у соціальнокомунікаційній площині. Послідовно дисертант простежив віхи становлення активного громадського діяча, політика, публіциста, редактора, видавця, адвоката, науковця. Вдалою виявилась і джерельна база, зокрема матеріали (особисті та офіційні документи, мемуари, щоденники, епістолярна спадщина тощо) з фондів Центрального державного

історичного архіву у Львові, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника та ін. (с. 36–47). Важливим пластом у дослідженні були українські, польські, єврейські газети й журнали, що видавались у Львові, Києві, Відні, – майже 30 найменувань. До «Списку використаних джерел» подано 331 позицію, де 20 джерел – праці англійською, німецькою, польською мовами. Саме оригінальні документи дали можливість Т. М. Огороднику уточнити чи спростувати деякі факти й деталі, що супроводжували літопис фахової, політичної, публіцистичної діяльності В. Старосольського.

Проблематика дисертації Т. М. Огородника безпосередньо пов'язана з науковими темами Науково-дослідного інституту пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника («Періодика другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст. на українських землях: бібліографічні, функціонально-типологічні, біографічні компоненти», «Українська преса першої чверті ХХ ст.: репертуар, бібліографічні виміри, комунікаційне середовище», «Українська преса 1920–1930-х рр.: типологічні моделі, інформаційні можливості, журналістські спільноти»), одним із виконавців яких є здобувач.

Визначаючи соціальнокомунікаційні аспекти ключовими в дослідженні, Т. М. Огородник чітко сформулював об'єкт і предмет дисертації, послідовно визначив завдання, що стосуються багатогранної діяльності В. Старосольського як публіциста, редактора, видавця, політика, громадського діяча, адвоката, вченого й популяризатора науки. Чіткість завдань зумовила конкретність і відповідність висновків дослідження (с. 196–202). Наукова новизна, прописана автором на с. 22–24 дисертації, полягає передусім у тому, що вперше визначено соціальнокомунікаційні аспекти громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського, що полягала передусім у «руйнуванні старих патернів галицького українського

комунікаційного простору й творення нової парадигми “незалежна соборна Україна”); з’ясовано основні риси публіцистичної та редакційно-видавничої активності (високий інтелектуальний рівень, дотримання моральних принципів); введено до наукового обігу 15 статей В. Старосольського, встановлено його авторство ще 6 нових публікацій; обґрунтовано основні концепти публіцистичної спадщини політика (*нація, незалежність, соборність, демократія* тощо); утверджено суспільну роль В. Старосольського як політичного лідера-інтелектуала та морального авторитета західноукраїнського соціуму міжвоєнного періоду (с. 22–23). Слушно наведено ряд положень, що були вдосконалені та отримали подальший розвиток у розвідці Т. М. Огородника. Важливим напрацюванням слід вважати й «Бібліографічний покажчик праць В. Старосольського» (додаток В).

Структура аналізованої кандидатської дисертації – послідовна й логічна; побудована за класичною схемою: вступ, три розділи, висновки, додатки. Починаючи від історіографії і характеристики джерел дослідження («Теоретико-методологічні засади дослідження»), поступово з’ясовуючи особливості громадсько-політичної діяльності В. Старосольського (від формування його як особистості та кристалізації ідейних засад до утвердження політика з соціал-демократичним світоглядом, провідника українського студентства в Австрії, засновника організації «Молода Україна та однойменного пресового органу і т.д.) до виокремлення комунікаційних аспектів фахової діяльності як адвоката і науковця.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень і висновків, сформульованих у дисертації Т. М. Огородника, підтверджується застосуванням методологічного інструментарію, де враховані такі методи, як прес-кліпінг, біографічний, контент-аналіз, фреймінговий аналіз, компаративний тощо, а також мікроісторичний та соціально комунікаційний підходи, що дали можливість знайти у пресі публікації В. Старосольського, визначити основні складники його громадсько-політичної

діяльності, окреслити чільні елементи концептів у публіцистиці майстра слова й думки.

У теоретично-практичній площині подана до захисту кандидатська дисертація Т. М. Огородника має наукове й освітнє значення; результати роботи використано як матеріали до низки навчальних дисциплін у Львівському національному університеті імені Івана Франка, Національному університеті «Львівська політехніка» та Українській академії друкарства, про що свідчать довідки про впровадження.

Матеріали дисертаційної праці, основні результати та висновки відображено в 11 публікаціях, із яких 5 – статті у фахових наукових журналах, 1 стаття в іноземному науковому виданні, ще 5 – матеріали конференцій (серед них 3 опубліковано за кордоном). Результати й положення дисертації оприлюднено у виступах на міжнародних і всеукраїнських конференціях, проведених у Львові (Україна), Римі (Італія), Манчестері (Велика Британія), Мюнхені (Німеччина).

Не маючи принципових зауважень до викладу дисертаційного тексту та висновків проведеного дослідження, хочеться зупинитися на певних заувагах і побажаннях.

1. У дисертаційному тексті не завжди однозначно подаються такі фундаментальні поняття, як: «соціально-комунікативна діяльність» (с. 7, 17), «соціально-комунікаційні аспекти» (с. 17, 18, 19, 20), «соціально-комунікативний підхід» (с. 20), «комунікаційний дискурс» (с. 23), «соціально-комунікаційні основи», «соціально-комунікативні домінанти» (с. 90) і т.д. Чи встановлена автором відмінність / тотожність понять комунікаТИВний і комунікаЦІЙний? Скажімо, В. Різун опублікував статтю «До питання про соціальнокомунікаційний підхід у науці», разом із Т. Скотниковою йому належить ще одна стаття «Методи соціальнокомунікаційних досліджень».

2. Хоча перший розділ має назву «Теоретико-методологічні засади дослідження», але увагу звернено передусім на історіографію проблеми та

характеристику джерел. Методологічне підґрунтя знайшло відображення у вступній частині дисертації (с. 21), а також подаються узагальнені результати використання того чи іншого методу, наприклад, контент-аналізу (с. 48–49, 135–136). Не зайвими були б таблиці з кількісними та відсотковими показниками результатів контент-аналізу в додатках дисертації, адже автор здійснив складну роботу (до репрезентативної вибірки потрапило майже 1500 чисел газети «Діло» за 1927, 1930–1932, 1937 рр.).

3. Як впливає з завдань дослідження, періодизація громадсько-політичної, фахової чи безпосередньо публіцистичної діяльності В. Старосольського не є ключовою в дисертації. Але подекуди в тексті трапляються спроби визначити та охарактеризувати «періоди». Скажімо, 1899–1902 рр. (підрозділ 2.1) та 1903–1904 рр. (підрозділ 2.2, с. 72); «новий спалах активності спричинила революція ... 1905–1907 рр.» (с. 75), 1903–1912 рр. – «переорієнтація пріоритетів своєї діяльності на наукову сферу» (с. 75) і т.д. Чи має автор дисертації чітку концепцію періодизації соціальнокомунікаційної активності В. Старосольського?

4. Зважаючи на активну участь політика, адвоката й публіциста В. Старосольського в багатьох організаціях, що часто позначаються аббревіатурами (РУРП, УСДП, УНДП, УНДО, УРП, ГУР, УБУ, УСС, СВУ тощо), було б доцільно подати «Перелік основних скорочень» на початку дисертації.

5. У час збалансованого й толерантного впровадження фемінітивів у соціальнокомунікаційну сферу в Україні, хотілося, щоб і в дисертаційних текстах існувала гармонія. Наприклад, на с. 35 потрапило прикре непорозуміння: «Сучасна українська вчений-соціолог Н. Черниш», «саме вищезгаданому автору належать...».

Загалом ці зауваження не применшують наукової вартості оригінального й самостійного за суттю та змістом дослідження Т. М. Огородника. Публікації автора та його дисертація – ще один суттєвий крок до повернення імені «теоретика нації», донесення чесних і

справедливих засад діяльності в будь-якій сфері, до якої долучився В. Старосольський, до сучасних українців ХХІ століття.

Дисертаційна праця «Соціально-комунікаційні аспекти громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського (1899–1942 рр.)» Огородника Тараса Миколайовича за актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною цінністю, аргументованістю та апробацією результатів дослідження, обсягом та оформленням відповідає вимогам п. п. 9, 11, 12 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (з подальшими змінами), а автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій.

Офіційний опонент –

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри історії журналістики
Інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Н. М. Сидоренко

